

Minister Zdrowia

Warszawa, 06 stycznia 2021

ZPM.051.5.2021

Pan
Krzysztof Wolicki
Prezes
Polskiego Stowarzyszenia
Pogrzebowego

Szanowny Panie Prezesie,

w odpowiedzi na pismo dotyczące stanowiska sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi, uprzejmie dziękuję za przekazaną opinię.

Niemniej jednak należy zauważyć, że zasady postępowania ze zwłokami osób zmarłych na COVID-19 są uregulowane w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi (poz. 1783, z późn. zm.). W przypadku zwłok osób zmarłych na chorobę wywołaną wirusem SARS-CoV-2 (COVID-19) należy m.in.:

- 1) przeprowadzić dezynfekcję zwłok płynem odkażającym o spektrum działania wirusobójczym;
- 2) odstąpić od standardowych procedur mycia zwłok, a w przypadku zaistnienia takiej konieczności należy zachować szczególne środki ostrożności;
- 3) unikać ubierania zwłok do pochówku oraz okazywania zwłok;
- 4) umieścić zwłoki w ochronnym, szczelnym worku, wraz z ubraniem lub okryciem szpitalnym, a w przypadku przekazania zwłok do spopielenia umieścić pierwszy worek ze zwłokami w drugim worku;

- 5) zdezynfekować powierzchnię zewnętrzną kolejno każdego worka przez spryskanie płynem odkażającym o spektrum działania wirusobójczym;
- 6) zwłoki zabezpieczone w sposób, o którym mowa w pkt 1, 4 i 5, umieścić w:
  - a. kapsule transportowej, w przypadku przekazywania zwłok do krematorium, wykonanej z materiału umożliwiającego jej mycie i dezynfekcję, która po przekazaniu zwłok do spalarni podlega standardowej dekontaminacji środkami powierzchniowoczynnymi, albo
  - b. trumnie do pochówku, w przypadku bezpośredniego pochowania na cmentarzu;
- 7) umieścić na dnie trumny do pochówku warstwę substancji plynochłonnej o grubości 5 cm;
- 8) niezwłocznie po złożeniu zwłok w trumnie lub kapsule transportowej trumnę lub kapsułę transportową zamknąć szczelnie i spryskać płynem odkażającym o spektrum działania wirusobójczym;
- 9) transport zwłok, jeżeli jest to możliwe, prowadzić jednym zespołem przewozowym.

Jednocześnie w przypadku zwłok osób zmarłych na chorobę wywołaną wirusem SARSCoV-2 (COVID-19) należy, jak wskazano powyżej, unikać ubierania zwłok do pochówku oraz okazywania zwłok. Natomiast przepisy ww. rozporządzenia nie zakazują wprost okazywania zwłok zmarłego na chorobę COVID-19 członkom rodziny. Należy jednak mieć na uwadze okoliczności wynikające z aktualnego reżimu epidemiologicznego. Zatem unikanie ubierania zwłok do pochówku oraz okazywania zwłok, przede wszystkim z uwagi na konieczność zachowania bezpieczeństwa sanitarnego, jest działaniem przeciwepidemicznym i zapobiegawczym mającym na celu przecięcie dróg szerzenia się choroby zakaźnej u ludzi, wywołanej ww. wirusem. Niemniej, jednak unikanie ubierania czy bezpośredniego okazywania zwłok nie oznacza bezwzględnego zakazu.

Należy zaznaczyć, że są różne możliwości okazania zwłok – nie w sposób bezpośredni. Przy czym należy uwzględnić różnorodne rozwiązania organizacyjno-techniczne poszczególnych placówek, bezpieczne i higieniczne warunki pracy, w tym także możliwości wykorzystania osiągnięć nauki i techniki.

Ponadto jak wskazał m.in. Główny Inspektor Sanitarny, każda sprawa wymaga odrębnego traktowania, a sposób postępowania ze zmarłym powinien być poprzedzony analizą ryzyka i oceną stopnia narażenia osoby mającej bezpośredni kontakt z zakażonymi zwłokami. Zatem, można przy zachowaniu środków ostrożności, dezynfekcji oraz zasad dystansu, dokonać okazania ciała rodzinie oraz przygotować ciało zmarłego do pogrzebu.

Ponadto w przypadku usuwania rozruszników serca, należy zastosować takie możliwości i procedury, na jakie pozwalają przepisy, w tym ww. możliwości techniczne.

Z poważaniem

z upoważnienia Ministra Zdrowia

Waldemar Kraska

Sekretarz Stanu

/dokument podpisany elektronicznie/